

Republika e Kosovës
Republika Kosova-Republic of Kosovo
Qeveria -Vlada-Government

Ministria e Bujqësisë, Pylltarisë dhe Zhvillimit Rural
Ministarstvo Poljoprivrede, Šumarstva i Ruralnog Razvoja
Ministry of Agriculture, Forestry and Rural Development

STRATEGIJA ZA RAZVOJ ŠUMARSTVA

2010 – 2020

Pristina 2009

Strategija za Razvoj Šumarstva 2010 – 2020

Ova strategija je sastavljena od Ministarstva Poljoprivrede, Šumarstva i Ruralnog Razvoja preko jedne medju ministarske radne grupe, koja je bila zadužena za nacrt jedne nove strategije što će vladati sa budućim razvojem Šumskog Sektora na Kosovu. Uspešno sastavljanje ovog strateškog dokumenta nebi bilo moguće bez potpune podrške članova radne grupe, kao i od pomoći i korisnih saveta učesnika na različitim radnim sastancima, seminarima kao i doprinosa od ostalih stranaka interesa.

Ministarstvo Poljoprivrede Šumarstva i Ruralnog Razvoja želi da se zahvaljuje SIDI (Švedska Agencija za Medjunarodni Razvoj) i FAO (Organizacija za Hranu i Poljoprivredu Ujedinih Nacija), što su preko projekta GCP/KOS/004/SWE podržali Ministarstvo u sastavljenju ovog dokumenta.

Priština, novembar 2009

SADRŽAJ

UVOD	6
1. ULOGA VLADE	8
1.1 Opšti objektivni, političke odredbe i smerovi.....	8
1.2 Vladine odgovornosti za razvoj šumskog sektora.....	9
1.3 Institucionalne odredbe, politički instrumenti.....	11
1.4 Prilagodavanje strategije sa nacionalnim i međunarodnim planom.....	11
2. STANJE SUMŠKOG SEKTORA	13
2.1 Šumski izvori.....	13
2.2 Teškoće šumskog sektora.....	14
3. INTERVENTNE POLITIKE U POLJIMA SA PRIORITETOM	16
3.1 Menadžiranje šumama i silvikultura.....	16
3.2 Šumsko planiranje i upravljanje sa podacima.....	18
3.3 Iskorišćavanje i transport drveta.....	20
3.4 Izgradnja kapaciteta.....	21
3.5 Zastita šumskih sredina.....	23
3.6 Iskorišćavanje drveta – razvoj drvne industrije.....	24
3.7 Razvoj privatnog sektora.....	25
3.8 Nedrvni šumski proizvodi.....	26
4. OKVIR ZA IMPLEMENTACIJU STRATEGIJE	28
4.1 Principi koji treba da se apliciraju.....	28
4.2 Traženi projekti za porast saznanja u nerazvijenim poljima (Stub I).....	28
4.3 Podrška za poboljšanje i promenu delovanja (Stub II).....	29
4.4 Mehanizmi za podršku sprovođenja strategije (Stub III).....	30
4.5 Sažetak aktivnosti za sprovođenje strategije.....	31
4.6 Obuhvaćeni rizici, delovanja koja mogu smanjiti efekat strategije.....	33

Lista Tablica

Tabela 1 Određena polja za intervenciju.....	16
Tabela 2 Sprovođenje Strategija.....	32

SKRAČENICE

DP	Društvena Preduzeća
DŠ	Department za Šumarstvo
FAO	Organizacija za Hranu i Poljoprivredu Ujedinih Nacija
EZ	Evropska Zajednica
IŠ	Institut za Šumarstvo
KAK	Kosovska Agencija za Kadastar
KAŠ	Kosovska Agencija za Šume
KAP	Kosovska Agencija za Privatizaciju
MPŠRZ	Ministarstvo za Poljoprivredu, Šumarstvo i Ruralni Razvoj
MONT	Ministarstvo za Obrazovanje, Nauku i Tehnologiju
MRSZ	Ministarstvo za Rad i Socialnu Zaštitu
MSPO	Ministarstvo za Sredinu i Planiranje Okoline
MEF	Ministarstvo za Ekonomiju i Financije
MTI	Ministarstvo Trgovine i Industrije
NVO	Ne Vladine Organizacije
PRPR	Plan Ruralnog i Poljoprivrednog Razvoja
SIDA	Švedska Agencija za Medjunarodni Razvoj

UVOD

Kosovo je ušlo u proces harmonizacije legislacije i standarda sa onim postojećim u Evropskoj Zajednici, preko kojeg se očekuje da različiti sektori budu izgrađeni i rekonstruisani što je moguće modernije. U ovom kontestu, jedan od bitnijih segmenta programa vlade je razvoj ruralnih zona i smanjenje siromaštva, što znači ponuda što većih mogućnosti koji su vezani za porast dohodaka domaćinstvima koja žive u ruralnim zonama, malih preduzeća i stabilnost opština.

U ovom aspektu, ekonomske, socijalne i ekološke funkcije šuma su veoma važne za stabilni i trajan razvoj Kosova, i poboljšanje kvaliteta života, pogotovo u ruralnim i šumskim zonama. Bazirajući se na ove korisne funkcije šuma, Kosovo stavlja šume u red nacionalnog/naslednog bogatstva. Zakon za šume potvrđuje ovaj stav “Šume Kosova su nacionalni resurs. Njima treba rukovoditi na način koji nudi stabilnu proizvodnju i u isto vreme čuva biološku raznovrsnost za dobro sadašnjih i budućih generacije. Menadžiranje sa šumama mora uzeti u obzir i ostale interese za širu javnost“. Zakon isto tako afirmiše tok i zaštitne mere, kod konzervacije raznovrsnosti, tok izjednačenja generacija kao i potrebe za aplikaciju stabilnog i trajnog ekološkog razvoja.

Posle završetka rata, Kosovo je ušlo u jedan teski tranzicioni period, gde se izgradio novi ekonomski sistem kao i onaj politički, da bi se potpuno prilagodio jednom novom sredinom. Ovaj period tranzicije je još više otežan sa kompleksnom političkom, socijalnom i ekonomskom situacijom, afektujući funkcije svih sektora, gde šumarstvo nije izuzetak. Nekontrolisana i ne stabilna praksa menadžiranja sa šumama, je rezultat stagniranja i uništavanja šumskih resursa.

Političke i ekonomske promene, poređane po evropskim procesima integracije, adresiraju prioritete i fokusiraju se prema mnogociljnim iskorišćavanjem šuma i njihovim menadžiranjem, integrisujući mnogo šire aspekte, gde zaštiti sredine i biološkog raznovrsnosti dat je veliki prioritet. U isto vreme Kosovo je u procesu potpisivanja mnogih međunarodnih sporazuma, konvencija za zaštitu sredine i šuma, koja će imati veliki uticaj u šumarski sektor.

Strateški dokumenti za šumski sektor na Kosovu su Zakon za Šume 2003, amendentiran 2004 godine, jedan plan za sektor šuma sastavljen 2002 godine, i jedan dokument politike šuma sastavljen u prvoj verziji 2003 godine.

Nova ekonomska sredina, i situacija u šumskom sektoru, izražavaju urgentnu potrebu za stvaranje efikasnih sistema višenamenskog menadžiranja sa šumskim resursima, kao i razvoj jedne drvne

industrije koja će biti u skladu sa postojećim šumskim izvorima. Kao odgovor na ovaj zahtev, maja 2008 godine, Vlada Kosova je započela proces pripreme Politike i Nacionalne Strategije za Šume. Proces je baziran na poznatim principimima za razvoj politika, preko zasluga lokalnih i međunarodnih eksperta, kao i ostalih zainteresovanih strana. Predložene politike i strategije, su u skladu sa postojećom legislacijom šuma i uređuje stavove za sve velike odluke, koja su vezana sa sektorom šuma za 10 narednih godina. Rezultati ovog procesa su predstavljeni u ovom dokumentu preko jedne grupe eksperata.

1. ULOGA VLADE

1.1 Opšti objektivni, političke odredbe i smerovi

Opšti objektivni Vlade Republike Kosova su da se poveća doprinos šumskog sektoru u nacionalnoj ekonomiji, preko trajnog korišćavanja šumskih resursa, uvek uzimajući u obzir višefunkcionalnu ulogu šuma. Da bi se uskladilo sa opštim objektivama, Vlada će održavati i proširiti sprovođenje aktivnosti u sektoru, nudeći institucionalni okvir podržavanja i odredaba, kao i osiguranje stalnih finansijskih mehanizama za podizanje sektora.

Vlada Kosova

- a) poznaje značaj šumskog resursa kao integralni deo društva u ekonomskom, kulturnom i socijalnom aspektu;
- b) uvažava doprinos šumarstva za ekonomiju, otvaranje radnih mesta, socialnih i kulturnih aspekata, zaštitu sredine i prirode;
- c) ističe značaj zaštite šuma za stabilno i zdravo održavanje eko-sistema;
- d) svesna je nezadovoljnog stanja šumskog resursa, koje se označava sa jednim nestabilnim korišćavanjem, sa jednim niskim intenzitetom šumskog upravljanja, sa nedovoljnom zaštitom i sa ne optimalnim korišćenjem šumskog resursa;
- e) potvrđuje je da šumski resursi nisu iskorišćeni u skladu sa njihovim potencijalima zbog ograničenog posedovanja tehnologije i obučenog personala, slabosti u organizacionoj strukturi i sprovođenju leglacije, koja uređuju zaštitu šuma i rugovodjenje šumskih resursa;
- f) ističe da privatni šumski sektor karakterizovan sa malim vlasništvom šumskim površinama, koja rezultiraju sa niskom proizvodnjom i nedovoljnim iskorišćavanjem šumskog zemljišta;
- g) adresira sadašnje pretnje nad stabilnim menadžiranjem šumama koji rezultiraju od ograničenog kapaciteta za investiciju u šumsko gazdovanje, nelegalnu seću, šumskim požarima, pretnja za biodiverzitet i druge šumske produkte;
- h) procenjuje da stara društvena preduzeća nisu funkcionalna, tako da trebaju podlegnuti privatizaciji;
- i) prepoznaje činjenicu da industrija prerade drveta u nemogućnosti da učestvuje na adekvatan način u razvoju šumskog sektora;
- j) uvažava značaj međunarodne saradnje za razvoj šumskog sektora;
- k) ističe potrebu za pojačanje političkog dijaloga između šumskog sektora i ostalih delova društva;

- l) daje do znanja da šumska politika kao sektorska politika je važna komponenta državne politike za stabilni razvoj Kosova, i koja će osigurati jedan okvir za detaljno planiranje unutar šumskog sektora;

Određivanje i usvajanje svih ovih politika i smerova bazirano je po sledećim načelima:

- a) U vezi i u skladu sa objektivama, zakonima, politikom, i nacionalnim strategijom razvoja;
- b) Učestvovanje svih interesnih stranaka;
- c) Društveno – ekonomska podrška za šumarski sektor;
- d) Sačuvanje kulturnog nasleđa;
- e) Usklađivanje sa međunarodnim zalaganjem za šumarstvo;
- f) Aplikacija medjusektorijalne saradnje;
- g) Povećanje društvenog svesti za značaj šuma;

1.2 Vladine odgovornosti za razvoj šumskog sektora

Vlada će osigurati da šume i šumsko zemljište na Kosovu budu rukovodjene u skladu sa principima globalnog koncensusa menadžiranja, zaštite stabilnog razvoja svih vrsta šuma. Ovo obuhvata principe sprečavanja, principe jednakosti između generacija, konservaciju biološke raznovrsnosti i stabilnom ekološkom razvoju. U skladu sa opštim objektivama, političkog odredjenja, odgovornosti Vlade mogu se prikupiti u sledecim osnovnim funkcijama:

Razvoj institucionalnog okvira za podršku i regulaciju

Preko razvoja i ojačanja jednog institucionalnog okvira regulative i podrške, nezavisno od vlasništva, aktivnosti sektora biće orjentisani u poželjnom smeru. Elementi koji su ovde bitni su stalno nadgledavanje šumskog resursa, da bi se osiguralo jedno stabilno korišćenje šuma, ponuda adekvatnih resursa za vladine institucije odgovorne za šumarstvo kao i obnavljanje okvirne odredbe koje će reflektovati promene i trendove razvoja u društvu. Procesi promena trebaju biti transparentni i dozvoliti puno učešće svih interesovanih stranaka.

Administracija i upravljanje šumskim zemljištem u državnom vlasništvu

Preko promovisanja modernog sistema rukovodjenja i transparentnog nadgledanja, Vlada će podići na maksimum potencijal višenamernih dobiti od korišćenja javnih šuma i šumskog zemljišta. U ovom aspektu, bitni elementi su procesi konsolidacije zemljišta, koja dozvoljavaju racionalno korišćenje šumskog zemljišta i šuma u oba sektora, privatni i državni sektor, kao i promovisanje sistema i sredstava koja dozvoljavaju privatnom sektoru da preuzme odgovornost za rukovodjenje odredjenim delovima državnog šumskog zemljišta.

Zaštita sredinskih vrednosti

Kosovo aspiriše da rukovodi sa šumama u skladu sa deklaracijom za globalni koncensus rukovodjenja, konservacijom i stabilnim razvojem svih vrsta šuma. To obuhvata tok sprečavanja, biodivesitet, jednakost generacija za stabilni ekološki razvoj (Konferencija UN u Rio De Žanjeru 1992). Praktički, to govori da sve menadžerske intervencije, uvek treba da se izvede sa objektivom koji će uticati sa što manje štete na flori, fauni i ostale druge vrednosti šumskog eko-sistema.

Menadžiranje sa zaštićenim zonama zahteva posebnu pažnju, i ispunjavanje glavnih načela i dužnosti koja su gore navedena, ovde se zahteva i jedna uska i transparentna saradnja izmedju zainteresovanih Ministarstava.

Medjusektorijalna saradnja, medjunarodni kontakti, finansiranje aktivnosti

Šumarstvo u sebi sadrži jedan broj elmenata koji imaju impliciranje kod većine strana interesa. Da bi se izbegli kontakti i odobrilo optimalno korišćenje šumskog zemljišta, važne odluke trebaju se uzeti bazirano na koncensus. Vlada je upoznata sa potrebama za stvaranje i održavanje medjunarodnih kontakata, odobravajući razmenu znanja i iskustva, Ovo je posebno važno u polju odgovornosti u kojem šumski sektor sa svojim sredstvima nije sposoban da stvori institucije i neophodne resurse.

Vlada je takodje svesna za potrebu održavanja adekvatnih kontakata sa donatorima i ostalim bitnim finansijskim institucijama za razvoj privatnog i državnog šumskog sektora.

Socijalni Aspekti

Šumarstvo i drvna industrija su jako važni elementi za ekonomiju Kosova. Ovo je posebno važno za seosko područje, gde jedan veliki broj stanovništva osigurava životna sredstva preko šumskih operacija. Vlada će se potruditi da uredi socijalne dobiti od šumskih operacija, u obe perspektive one kratkoročne i one dugoročne. Intensifikacija rukovodjenja novim šumama osiguraće odmašnje dobiti u formi donošenja mogućnosti zasposljenja i porast u dometu drvne vrednosti. U dugoročnoj perspektivi stvaranje novih šuma preko programa pošumljavanja omogućiče ne samo porast operacija u sektoru, već će imati pozitivne efekte i na sredinu.

Sprovođenje politika i strategije

Vlada će preuzeti punu odgovornost za sprovođenje novih politika i strategija. Uopšte, ove odgovornosti obuhvatiće strateški plan za vođenje investicija i drugih razvojnih delatnosti, obezbeđujući potrebnu koordinaciju i saradnju izmedju vladinih institucija, aktivnosti u vezi medjunarodne saradnje, nadgledavanje i procenu sprovođenja projekata i drugih aktivnosti.

1.3 Institucijalne odredbe, politički instrumenti

Ministrastvo Poljoprivrede Šumarstva i Ruralnog Razvoja (MPŠRR) je najviši odgovorni autoritet za šumarstvo. Na centralnom nivou su dve grane – Departament Šumarstva (DŠ) i Kosovska Agencija Šumarstva (KAŠ).

KAŠ ima četiri centralne direkcije (direkcija za menađiranje suma, direkcija za gazdovanje pašnjaka, divljih životinja, lov i ekoturizam, direkcija za silvikuturu, istraživanja i proizvodnju rasadnika i direkcija opšte administracije), šest oblasnih direkcija za koordinaciju koja koordiniraju šumske aktivnosti preko 29 opštinskih jedinica, gde je jedan od glavnih zadataka ovih jedinica je saradnja sa lokalnim vladama (opštine). KAŠ polaže sa jednom rasadnikom koji se nalazi blizu grada Peći. Tu se obično proizvode rasadnici četinarske vrste koja nude sadničke materijale godišnje za 300-500 ha.

DŠ ima ulogu stvaranja politike i regulativnog okvira, kao i kontrolu/inspekciju šumskih operacija vodjenih za sprovođenje zakona. Šumarski inspektori imaju odgovornost za kontrolu aktivnosti u šumama, javnog i privatnog dela.

Struktura i mandati vladinih grana su u zavisnosti od faktora, kao sto su veličina šumskog sektora, raspolaganje kompetentnim ljudskim izvorima, struktura vlasništva, potrebe za promenu politike i potrebe za smanjenje ilegalne prakse.

KAŠ je administrativna i rukovodeća institucija za javno šumsko zemljište isto tako je odgovorna za sprovođenje zakona na javnom i privatnom šumskom zemljištu. U budućnosti, i u skladu sa ostalim legalnim i razvojnim procesom, Vlada može računati na oslobodjenje KAŠ-a od zadataka, koji mogu biti u protivnosti sa njenom odgovornošću za sprovođenje šumske legislacije.

1.4 Prilagodavanje strategije sa nacionalnim i medjunarodnim planom

Da bi se izbegli eventualni konflikti i kontradiktности, određene politike i strategije trebaju biti kompatibilne sa uputnim dokumentima koja utiču na šumski sektor. U ovom aspektu, posebno je vazan Plan za Ruralni i Poljoprivredni Razvoj na Kosovu (PRPR), određen za period 2009-2013, i strategija EZ za delovanja i razvoj šumskog sektora.

PRPR obuvata sekcije koje nude jedan okvir za razvoj šumarstva do 2013 godini. Važni elementi plana su:

- Trajno ekonomsko, socijalno, okolinsko korišćenje šuma u ruralnim zonama, sa posebnim isticanjem na pošumljavanje poljoprivrednog zapuštenog zemljišta i poboljšanje šumske infrastrukture. Ovo će pomoći pošumljavanju i stvaranju agro-šumskog sistema, naročito u

zonama Natura 2000. Kada se ovi aktiviteti sprovedu, šumske sredine biće zaštićene, potencijal šumske proizvodnje biće povraćen, delovaće se protiv ilegalne seče i preuziće se podrška za neproduktivne investicije u šumskim podsektorima;

- Samim tim što jedan veliki deo vlasnika šuma su farmeri, šumarstvo može se videti kao jedan izbor za proširenje ruralnog razvoja. Nekoliko farmera mogu videti jednu mogućnost da predju sa poljoprivredne proizvodnje na šumsku, ili da se ona dopuni;
- Porast pošumljavanja na zapuštenim poljoprivrednim zemljištima je jedna bitna aktivnost, kao za smanjenje siromaštva, tako i za popravljavanje uslova sredine u ruralnim zonama. Ovo će uticati na pozitivan način za raznovrsnost pejzaža i stabilnost. U široj međunarodnoj perspektivi, jedna modifikacija korišćenja zemljišta, prema porastu dela zemljišta sa više stalnih biljaka doprineće pozitivno na sadašnju politiku za klimatske promene preko sekustracije karbona i promovisući stabilno gazdovanje šumama. Isto tako, može pozitivno uticati i na biodiverzitet.

2006 godine, Evropska Zajednica je usvojila plan Delovanja za Šume (2007-2013), nudeći okvir za delovanja po šumama od strane zajednica i nivoa država članica. Opšti objektivni ovog Plana Delovanja su da se podiže proširenje trajnog rukovodjenja šumama i višefunkcionalnosti šuma. Plan se bazira na četiri načela:

- Nacionalni šumski programi kao jedan okvir, odgovarajući za sprovođenje međunarodnog zalaganja vezanih za šumarstvo;
- Podižavanje važnosti globalnih i medjusektorijalnih tema u šumskoj politici, poziv za poboljšanje konkurencije i koordiniranja;
- Potreba za proširenje konkurencije u šumskom sektoru EZ, i dobro vladanje šumama zemalja EZ;
- Respekt za tokove subvencioniranja.

Gore napomenuta načela i dalje su konkretizovani preko razvoja jedne mreže delatnosti, koja su konsiderovana u jednoj meri, koliko je bilo moguće u toku sastavljanja ovog strateškog dokumenta.

Vlada je isto tako svesna za važnost harmonizacije sa novom politikom i strategijama projekata koja su u sprovođenje, kao i drugog razvojnog rada.

2. STANJE ŠUMSKOG SEKTORA

2.1 Šumski izvori

Polazeći od fakta, da informacije za šume, uglavnom za stabla, su prikupljene u toku 1990 godine, dok planiranje pre rata bila su uradjena samo za javno šumsko zemljište, jedna od najhitnijih akcija bilo je sastavljanje validnih podataka i reinstalacija razvojnih kapaciteta za odvijanje jedne procene šumskih izvora na čitavom Kosovu, nazvan Inventarizacija Šuma. Ova vrsta informacija je ključna za različite strateške odluke, za određivanje sektorske politike i za nadgledanje šumskih trendova. Računajući ove hitne zahteve, u toku 2003-2004 godine razvijena je jedna inventarizacija šuma u čitavom području. Rezultati i glavni zaključci, baza za implementaciju politike i strategije, su prikupljeni kao sledeće:

- Oko 379 200 ha su klasifikovani kao šumsko zemljište preko interpretacija aeroslika i anketiranja na terenu. Dok 85.600 ha su klasifikovani u šumsko zemljište po interpretaciji slika, ali bez anketiranja na terenu zbog mina i ostalih logističkih smetnji. Od ukupne površine šumskog zemljišta koja je bila anketirana i ne anketirana, 278.880 ha je klasifikovano kao javno šumsko zemljište i 185.920 ha kao privatno šumsko zemljište. Ova ukupna površina (464.800 ha) šumskog zemljišta je malo veća (6-8%) od prethodnog merenja;
- Lišćane šume pokrivaju više od 90% šumskog zemljišta. Vrste koje dominiraju su hrast i bukva, četinarske šume pokrivaju 7% šumskog zemljišta, i tu dominiraju jela, bor i smreka;
- Ukupna stajača zapremina u javnim šumama je procenjena oko 33.5 milion m³. Iz ove zapremine, 25.9 milion m³ su stabla u prečniku >7 cm, u visini grudi. U privatnim šumama, ukupna stajača zapremina je procenjena oko 19.5 milion m³ od kojih je 14.5 milion m³ su stabla u prečniku >7 cm;
- Godišnji porast stabala na anketiranim površinama i sa prečnikom >7 cm, u visini grudi, je izračunato oko 1.165 milion m³. Dok za neanketirane površine (85 600 ha) koja se nalaze u većini blizu miniranih polja ili neucrtanih delova, izgleda opravdano da se ne obuhvati ovaj porast u bazi dovoljene godišnje seće.
- Postoji jedna velika površina golog šumskog zemljišta (20 000 - 30 000 ha). Neke od ovih površina su erudirane i imaju jedan redak sloj na vrhu zemljišta. Osim jednog slabog fertiliteta, jedan priličan deo je pogodan za pošumljavanje;
- 40% javnog šumskog zemljišta i 29% privatnog šumskog zemljišta su podlegnuti nekontrolisanim i neleganim aktivnostima iskorišćavanja. Poredeći sa svim standardima, ovo

šifre su jako visoke. Situacija je prilično kritična pogotovo u četinarskim šumama, koje su rizikovane, ukoliko se ne preduzmu odmašnje mere, postojanja velikih šumskih površina itd. Rezultati inventarizacije takodje potvrđuju da niske šume, pogotovo javne, su podleknute jednim preteranim iskorišćavanjem. Isto tako, rezultati pokazuju, da mnogo novih šuma i one srednjih godina imaju hitnu potrebu za menadersku intervenciju, počevši od predkomercijalne do komercijalne prorede.

2.2 Teškoće šumskog sektora

U relativnom aspektu, legalna struktura je postavljena. Tu su Zakon za Šume i ostali drugi zakoni usmereni prema šumama u širokom aspektu. Isto tako usvojeni su i nekoliko administrativnih upustva. Nezavisno ove činjenice, jedan od izazova što se još pojavlja je sprovođenje zakona, što izgleda zavisi od mnogih razloga. (i) zapošljeni i oni drugi ljudi sa uticajem nisu potpuno svesni zakonskog okvira, (ii) okvir zakona se ne prenosi u punom smislu, (iii) okvir zakona se često neglizira, tada kada se pojavi kao smetnja aktiviteta/operacija, (iv) nadgledavanje i ojačanje nisu postavljene, (v) policija, tužilaštvo i sudski sistem ne procediraju kako treba izveštaje za kršenje zakona.

Glavna odgovorna institucija za šumarstvo na terenu (KAŠ), koja je stvorena po pravilu UNMIK-a 2000 godine, prvo kao Autoritet, zatim kao Agencija 2003 godine, funkcioniše ali sa teškoćama. Ovo stanje je zbog kombinacije nekoliko različitih razloga, kao što su kompetencija stafa, nedostatak resursa i fondova, nejasni mandati i uloge. Planiranje je neadekvatno, kao i neadgledavanje tako i kontrola. Na kraju, rezultati svih ovih slabosti mogu dovesti do:

- podoptimalno sakupljanje taksi za vladu od prodaje stabla i ostalih šumskih proizvoda,
- izdato pravo za korišćenja šuma ponekad se bazira na neformalnim kriterijumima,
- tržište drva nije u potpuno transparentan, u protivnosti odgovara sa nepromovisanjen efikasnosti i zdravog biznisa,
- gubitak iskorišćavanja drveta, pogotovo tamo gde postoji ilegalno korišćenje,
- stalna nerazvijenost šumskog menadžiranja dovodi do male proizvodnje i smanjenja vrednosti stabala, i
- nezaštićene šume od požara i insekata.

Kao zaključak, glavne slabosti sektora su povezana sa ovim nedostacima i dokazima, kao sledeće:

- Šumarstvo treba da ima jedan mnogo veći prioritet u Vladi. Šume su važni nudioci materialnih dobara i mogućnosti zapošljenja, takođe nude višestruke službe i dobiti, kao što

su: zaštita flore i faune, rekreacija itd. Sve ove dobiti nisu kako treba zahvalni i ne poseduju potpunu priznavanje od strane odlučioaca;

- Na vrhu prioriteta treba biti sprovođenje stručnih standarda na svim nivoima, zatim zalaganje šumara prema zadacima i podizanje svesnosti u široj javnosti u vezi značaja sektora;
- Privatni sektor nije razvijen kako treba; važni aspekti su institucionalna reforma, stvaranje jedne podržavajuće poslovne sredine, privatizacija ili likvidacija bivših državnih šumskih preduzeća, u zavisnosti od njihovog stanja, podrška za različite organizacije, vlasnike šuma i drugih poslovnih zajednica;
- Uloge i odgovornosti centralne vlade i lokalnog nivoa trebaju biti mnogo komunikativnije i potpuno složne između sebe. Posebno je važno postizanje zajedničke složnosti kako da se najbolje implementira sistem delegiranja kompetencija za menadžiranje šumama, uzimajući u obzir potrebe za koordinaciju investicionih aktivnosti i zaštitu šuma;
- Nejasne uloge i odgovornosti oko menadžiranja sa zaštićenim zonama trebaju da se diskutiraju i razjasne. Zakon za Šume određuje da Ministarstvo Poljoprivrede, Šumarstva i Ruralnog Razvoja je odgovorno telo za menadžiranje sa nacionalnim parkovima. Prirodno je da Ministarstvo neće imati potpunu kompetenciju da preduzme punu odgovornost i imaće potrebu da saradjuje sa drugim relevantnim Ministarstvima koja ispunjuju dužnosti iz ovog zakona.

3. INTERVENTNE POLITIKE U POLJIMA SA PRIORITETOM

Dole navedena tabela predstavlja jedan broj polja koja su indentifikovana za preduzimanje neophodnih mera, i za koje se misli da imaju veliki uticaj na šumski sektor. Identifikacija ovih interventnih polja je rezultat jednog konsultativnog procesa, u kojem su doprinele mnoge stranke interesa.

Tabela 1 Određena polja za intervenciju

Polja za intervenciju	Upustva
Menadžiranje šumama, silvikultura	Proizvodnja semena, sadnja, proredjivanje, izgradnja i održavanje šumskih puteva
Šumsko Planiranje	Inventarizacija šuma (strateški plan), Plan upravljanja (10 godišnji), Godišnji planovi
Iskorišćavanje i Transport	Godišnje mete za seću (javno/privatno), prodaja drveta, kontrolni mehanizmi,
Podizanje kapaciteta	Obrazovanje/obučavanje, naučno/istražne funkcije, obučavanje za rukovodjenje, porast svesti
Zaštita Šumske Sredine	Rukovodeća ograničenja, zaštićene zone, biodiverzitet, overavanje suma
Iskorišćavanje drva	Optimalno iskorišćavanje drva (šuma) sadašnjih i budućih izvora
Razvoj privatnog sektora	Stvar privatizacije, uloge u administraciji i gazdovanju javnih (državnih) šuma, finansijska olakšanja
Nedrvni Šumski Proizvodi	Šumski Plodovi, lekovito bilje, pečurke, itd.

Ova tabela predstavlja osam polja koja su indentifikovana za intervenciju, i sa nekoliko upustava i primera što koja su povezana sa interventnim poljima. Sledeća sekcija predstavlja politike i strategije koja treba da se sprovedu za svako interventno polje.

3.1 Menadžiranje šumama i silvikultura

Politika

Kosovo aspiroše da upravlja sa šumama u skladu sa deklaracijom i principima globalnog koncensusa menadžiranja, konservacije i stabilnog razvoja za sve vrste šuma koja su predstavljena u Aneksu 3 izveštaja Ujedinjenih Nacija za Sredinu i Razvoj (Rio De Žanjero, 3-14 juna 1992), obuhvatajući i tokove sprečavanja, raznovrsnosti, jednakost generacija i stabilnog ekološkog razvoja. U smislu ovog opšteg političkog odredjenja, posebnu pažnju ima će odgajanje novih šuma, restauracija šumskog degradiranog zemljišta i pošumljavanje.

Konsistentno sprovođenje ovih politika, rezultiraće sa stabilnom porastu šumske proizvodnje za ekonomsku dobit Kosova.

Strategije

- Da bi se dozvolilo poboljšanje šumskog menadžiranja i porast stajače zapremine, dozvoljeno godišnje korišćenje na šumskom javnom i privatnom zemljištu neće preći 60% zamišljenog godišnjeg porasta;
- Podršku u stvaranju efikasnih institucija koja su sposobna za razvoj aplikativnih istraživanja, nadgledanje zdravstvenog stanja šuma, usluge obučavanja i održavanja kontakata sa sličnim međunarodnim istraživačkim institucijama;
- Obuhvatanje kosovskih šumskih istraživača u jednoj regionalnoj mreži saradnje, koja može podržati aplikativno istraživanje, razmenu rezultata i iskustva kao i sprovođenje rezultata šumskog menadžiranja u praksi;
- Da bi se odredio budući potencijal pošumljavanja, razvijeće se jedna studija za proračun golog i degradiranog zemljišta povoljnog za pošumljavanje. Studija će takodje proceniti pogodnost aktuelnog sadržaja i na bazi uslova zemljišta i onih klimatskih, predložiti će modifikaciju u sklopu vrste/porekla;
- Da se započne sa širim programima odgajanja novih šuma i prореde onih pregustih što će rezultirati na: (i) poboljšanu strukuru šuma; (ii) porast proizvodnje drveta za sagoravanje i drveta sa malom dimenzijom, što je pogodan za poznatu industrijsku preradu za ovu vrstu veličine, i (iii) ponuda mogućnosti za zapošljenje ruralnog stanovništva;
- Stvaranje jedne naučne baze za određivanje kriterija i upustava za konverzaciju degradiranih mladih šuma, i one srednjeg doba, u šuma sa višim produktivitetom;
- Pošumljavanja će se razvijati na: (i) golim mestima dobrog kvaliteta i gde ekzistencija posadjenog zemljišta ne dovodi se u rizik od strane spoljašnjih faktora; (ii) na šumskom zemljištu, gde stare i neproduktivne šume treba zameniti sa produktivnijim i na (iii); šumskom zemljištu gde prirodna regeneracija ne traje duže od jednog opravdanog vremenskog perioda. Svugde treba selektirati domaće vrste umesto onih egzotičnih, kada su konsistovane sa upravnim objektivama;
- Budući program pošumljavanja treba biti na bazi raspolaganja najnovih poznavanja i tehnologije. Modeli rasta, optimalna mesta događaja vrste, zajedno sa uputstvima za zaštitu i odgajanje trebaju upravljati posao;
- Pošumljavanje degradiranog i golog zemljišta će se bazirati na pažljiv izbor silvikulturne metodologije, kao i analiza mogućih troškova i rizika;

- Samo overena semena će se koristiti za proizvodnju rasada. Proizvodnja pomešane vrste, poreklo i vrste materijala za setvu treba da se usklade sa zahtevima dugoročnih programa za pošumljavanje;
- Putevi za prilaz šumama će se izgraditi i održavati da bi služili za različite potrebe za intervenciju i gazdovanja u toku razlicitih vremena;
- Za poboljšanje šumske delatnosti, Vlada će obezbediti uslove za obučavanje vlasnika privatnih šuma, šumskih preduzeća i kontraktora. Teme koje se mogu obuhvatiti su odgajanje novih šuma i onih pregustih, pošumljavanje i tehnika korišćenja šuma.

3.2 Šumsko planiranje i upravljanje sa podacima

Objektiv šumskog planiranja je da se za državne institucije, javnost, privatni sektor, ne vladine organizacije, obezbeđuju tačne i na vreme pouzdane informacije oko stanja šumskog resursa, potrebe za intervenciju, itd. Sistem Šumskog Planiranja konsistira na jedan broj modula, koji je razvijen za obezbeđivanje svih ovih vrsta informacija: strateško planiranje, planiranje za šumsko menađiranje i planiranje delovanja.

3.2.1 Strateški plan

Politika

Tačne informacije o stanju šumskog resursa uvek će biti na raspolaganje. Pogotovo, politika Vlade je da se naprave i održavaju stalni resursi za razvoj i nacionalnu inventarizaciju šuma. Ove informacije osiguraće podatke za nadgledavanje šumskih resursa, sprovođenje politike i strateškog plana od strane centralnog šumskog autoriteta, na način na koji će se sačuvati i iskoristiti drvene proizvode u skladu sa razvojem baze šumskog resursa.

Strategije

- Stvori će se stalni resursi za razvoj i nacionalnu inventarizaciju šuma, obuhvatajući nadgledavanje i prezentaciju rezultata. Potrebna budetska sredstva bi će uvek na raspolaganju;
- Prikupljeni podaci treba da se prerade i deponuju tako sto će se omogućiti lak pristup njima i da će uvek služiti traženim planiranim ciljevima;
- Da se troškovi svedu na minimum i da se garantuje lak pristup tačnim informacijama, uvek će se koristiti najpovoljnija tehnologija;
- Da bi se baza podataka održavala sveža, svake godine će se reinvetarizirati jedan broj stalnih probnih površina;

- Da bi se smanjili troškovi zahteva za resurse, šumska inventarizacija će se vršiti u meri koja je tehnički moguća, koordinacija sa aktivnostima planiranja i šumskog menadžiranja.

3.2.2 Planiranje šumskog menadžiranja

Politika

Da bi se podržavalo što efikasnije planiranje šumskog menadžiranja, baza aktualnih podataka-karta skupova treba biti uvek na dispoziciji. Da bi se realizovao ovaj cilj, određena politika je da se proizvedu aktuelni planovi za čitavo Kosovo, koji podržavaju sprovođenje stabilnih metoda u menadžiranju sa šumom. Ovo će olakšati selekciju šumskih jedinica, koje će biti podlegnute menadžerskim intervencijama u periodu za 10 narednih godina.

Strategije

- Vlada će odrediti jednu ili više institucija koja imaju svoje ili pozajmljene kapacitete, da preuzme puno odgovornost za nacrt šumskih dugoročnih planova za upravljanje, za oko 30.000 ha šumskog zemljišta godišnje;
- Planovi upravljanja trebaju da pokriju aktivnost za najmanje deset godina, da objasne očekivane efekte šumskih aktivnosti i da budu u skladu sa standardima Zakona za Šume;
- Planiranje upravljanja šumama imaće u vidu potrebe za različite drvene proizvode za lokalno stanovništvo i poslovnu zajednicu, kao i višenamenski dobit potencijala šuma;
- Da bi se smanjili troškovi sastavljanja novih planova i da se obezbedi pristup aktuelnim informacijama, planovi upravljanja trebaju da se svakodnevno osveže preko rezultata Operacionog Planiranja.
- Pre usvajanja jednog plana upravljanja, nacrt treba se objaviti u medijama za diskusiju između različitih stranaka interesa, odgovornih vladinih grana, opština/zemljišta gde plan deluje;
- Da bi se obezbedilo pravilno korišćenje budžetskih sredstava i drugih resursa za intenzivno planiranje operacija, treba imati u vidu faktore kao: vrednosti vrste šuma, višestruke uloge i šumski potencijali šumskog zemljišta, potrebe za zaštitne mere, itd;
- Planirane aktivnosti, kao prvo, trebaju se koncentrisati na zone koja su strateški važne, poštujući faktore kao što su: potreba za zaštitu, intervencija, mogućnost zapošljavanja i nacionalni razvojni ciljevi;
- Na privatnom šumskom zemljištu, za planiranje upravljanja šumama apliciraće se posebni kriterijumi.

3.2.3 Planiranje Operacija

Politika

Pažljivo planiranje operacija je najbolje sredstvo da bi se smanjili negativni uticaji na šumsko zemljište, koji se mogu desiti od šumskih aktivnosti. Zbog ovog razloga vladina politika je da: (i) usvoji operacione planove koji opisuju korišćenje, silvikulturu i ostale aktivnosti za poboljšanje stanja u svaku nadgledanu površinu; (ii) da se konsultuju opštine i ostale stranke interesa pre usvajanja planova, i (iii) da se obezbedi konsistentnost operacionih planova sa Planovima Menađiranja Šumama.

Strategije

- Odredjena institucija od strane Vlade, radi će sa svojim ili pozajmljenim kapacitetima, i biće odgovorna za sakupljanje, preradu i prezentaciju podataka. Podaci će sadržati bazu za kalkulaciju budžeta, potrebe za izvore, proizvedeno drvo itd. Zahtevi za podatke (vrsta i sadržaj) treba da se specifikuju od strane odgovorne Vladine grane.
- Svi operacioni planovi biće u skladu sa preporukama za Planiranje Šumskog Upravljanja. Planiranje operacija uzeće u obzir potrebe za drvne šumske proizvode za narednu godinu, kao i za lokalnu zajednicu, i druge poslovne potrebe.
- Da bi se dozvolile konsultacije i kalkulacija budžeta, operacioni planovi trebaju se sastaviti najdalje do oktobra meseca, dok registracija za prošlu godinu treba da se kompletira najdalje do kraja marta meseca;
- Ukoliko ne postoji nijedan plan za jednu odredjenu zonu, odgovorna institucija može da samo adaptira operacioni plan koji izjavljuje da je konsistentan sa ciljevima i standardima određenih u Zakonu za Šume;
- Da bi se administrativni troškovi sveli na minimum, rukovodjenje i investicija u infrastrukturi preko godišnjih sumskih operacija treba se skoncentrisati na samo nekoliko zona, tako kako je praktično moguće.

3.3 Iskorišćavanje i transport drveta

Politika

Pravila za iskorišćavanje i transport drveta odredjena su po Zakonu za Šume (2003) kao i drugim administrativnim upustvima. Zakon opisuje pravila za izdavanje dozvola za korišćenje, obeležavanje stabla za seću, procedure prodaje i pokretne restrikcije za transport drvnih proizvoda.

Sa ciljem smanjenja nezakonskih aktivnosti, pravila su detaljizovana i striktna, i sa nekoliko promena, ona su sprovedjena za javne i privatne šume.

Ova politika je bazirana u tri stubova: da bi se dozvolilo poboljšanje stanja u šumama (i) dometi korišćenja biće mnogo manji nego što je porast predviđen; (ii) preko sprovedjenja mehanizama koji su dokazani kao efikasni, stepen nelegalnih aktivnosti biće smanjen, i (iii) poboljšanje praktičnog iskorišćavanja dovešće do smanjenja ostećenja preostalih stabala i šumkog zemljišta, kao i opasnosti od napada insekata i ostalih stetočina na šume.

Strategije

- Da bi se smanjili ilegalni postupci, osim opštih mera za zaštitu šuma i ostalih mehanizma kontrole, Vlada će:
 - Podržati sistem zajedničkog rukovodjenja šumama za niske šume i tamo gde veći deo je sa drvom za sagorevanje;
 - Preko preuzimanja kontrole za iskorišćavanje šumskih resursa, i obezbeđivanje pristupa drvnim proizvodima, službeni domet korišćenja će se podignuti proporcionalno sa stepenom smanjenja ilegalnih operacija iskorišćavanja šuma;
- Članovi Udruženja Vlasnika Privatnih Šuma i drugih delova poslovne zajednice, koji su prihvatili ne učestvovanje u ilegalnoj praksi, nagradiće se dozvolom za korišćenje i dozvolom za transport drvnih proizvoda po prostim procedurama;
- Prakse iskorišćavanja šuma će se popraviti preko sprovedjenja: (i) sistema Certifikacije Šuma, (ii) biranjem pravilne tehnologije i (iii) obrazovanjem i obučavanjem za šumske ugovaraće i poslodavce.

3.4 Izgradnja kapaciteta

Politika

U poslednjih zadnjih dekada, mogućnosti za obrazovanje i obučavanje bila su ograničena. Ovakva situacija je ozbiljno dotakla razvoj mnogih sektora, što i šumarski sektor nije izuzetak. U šumarstvu sektoru, jedan veliki deo postojećeg personela školovan je u prošlom socialističkom sistemu i od tada nije bilo mogućnosti za osvežavanje znanja. Da bi se to prekinulo, potrebna je podrška nove politike koja su bazirana na tokovima koji imaju u vidu otvorenu ekonomiju prema standu, kao i da bude visoki prioritet stvaranja sadržajnih mogućnosti za obrazovanje i obučavanje svih kategorija radnika u sektoru šumarstva.

Naspram ove pozadine, politike su da se: (i) organizuje stručno obrazovanje u skladu sa profilom šumarstva, (ii) da se razvije jedan stabilan sistem stručnog usavršavanja za šumske aktivnosti, (iii) da se stvore mogućnosti za razvoj ili pohadjanje višeg obrazovanja za šumarstvo, (iv) da se omogući jedna medjusektorijalna mobilnost za porast javnog svesti oko važnosti šuma i (v) da se procenjuje potrebe za stvaranje naučno istraživačkih preduslova.

Strategije za razvoj stručnog obrazovanja za šumarstvo

- Otvaranje jedne stručne srednje škole za šumarstvo na nacionalnom nivou;
- Da se stvori i bude funkcionalan jedan regionalni centar (Istočni Balkan) za šumarsko obrazovanje i obučavanje;
- U saradnji sa drugim institucijama, Srednja Šumarska Škola da bude odgovorna za kampanju osvesćivanja u vezi značaja šuma. Aktivnosti će se fokusirati, ali se neće ograničiti na medijsku kampanju, organizaciju rasprave i prikupljanje informacija koja će biti obuhvaćena u školskim tekstovima.

Strategije za razvoj stručnog obučavanja za šumarstvo

- Izgradnja jednog Centra za Stručno Obučavanje za Šumarstvo gde bi se usavršilo znanje šumskih radnika. Ova institucija će se organizovati i operisati na čitavom Kosovu. Da bi se dopunile različite potrebe obučavanja, usavršavanje će se ponuditi preko jednog bazalnog modularnog sistema.
- Preko stručnog usavršavanja doći će do porasta mogućnosti za samozapošljenja, preduzeća, kao i metode rada sa većom sigurnošću.

Strategije za organizaciju visokog obrazovanja i istraživanja u šumarstvu

- Da se otvori jedan fakultet za Šumarstvo u Prištini, ili da se ponude mogućnosti za studiranje u polju šumarstva van zemlje;
- Izgradnja jedne saradnje između ministarstava, razvoj plana-programa, procenjivanje potrebe za obrazovanje i obezbeđivanje fondova za trajno sprovođenje preduslova visokog obrazovanja ;
- Podizanje kapaciteta za: (i) aplikativno istraživanje preko novih institucija ili pojačanje onih postojećih i (ii) obezbeđivanje pristupa modernoj tehnologiji preko Kosovskih istraživačkih šumarskih veza sa međunarodnim istraživačkim institucijama.

3.5 Zaštita šumskih sredina

Politike

Šume su jedan komplikovan ekosistem i sa jednim posebnim značajem ne samo u očuvanju biodiverziteta, nego i za društvo u celini preko naučnih, obrazovnih, kulturnih, rekreativnih, zdravstvenih aspekata, kao i estetskih dimenzija koja utiču na turizam, itd.

Uzimajući u obzir sve ove važne funkcije, opšte politike su da se osigurava ulogu šuma kao doprinosioca u zaštiti sredine, biodiverziteta, smanjenje štetnih gasova i smanjenje rizika od prirodne katastrofe. Posebni aspekti obuhvatiti će: istraživanje, određivanje kriterijuma za proglašenje zaštićenih zona, zaštitne mere i sistemi za podizanje svesnosti za značaj zaštite sredine.

Strategije

- Vlada će obezbediti fondove za podizanje kapaciteta za istraživanje i inventarizaciju biodiverziteta, kao i podršku za indentifikaciju i odredjivanje zaštićenih zona;
- Proglašenje i rukovodjenje zaštićenim zonama bazirati će se na međunarodne prisutne kriterijume, kao i na jedno dobro planiranje, obuhvatajući potrebnu ekspertizu i relevantne stranke interesa;
- Sastaviće se plan rukovodjenja za svaku zašticenu zonu. Plan treba ograničiti i odrediti objektivne i ciljeve zaštite, odgovornosti relevantnih vladinih institucija, kao i potrebu za menadžersku intervenciju;
- Potrebne mere koja ciljaju povratak i biološku konservaciju, kao i raznovrsnost pejzaža biće deo uključenja prakse šumskog gazdovanja;
- Preko osnovnog objekta da se stimulišu stabilne prakse šumskog menadžiranja, Vlada će podržati sprovođenje Certifikacije Šuma;
- Plan Delovanja za raznovrsnost obuhvati će sledeće elemente:
- Podizanje kapaciteta kod institucija odgovornih za raznovrsnost, zaštitu prirodnog nasledja;
- Razvoj jedne inventarizacije za odredjivanje granica zaštićenih zona, flore i faune;
- Medjusektorialna saradnja da bi se osigurala obuhvatnost pitanja raznovrsnosti i prirodnog nasledja preko procesa planiranja;
- Potrebe za investiranje u aktivnostima vezanih za gazdovanje zaštićenim zonama;

3.6 Iskorišćavanje drveta – razvoj drvne industrije

Politike

Zakon za šume je vezan sa šumskim zemljištem koje će se koristiti na efikasan način, ciljajući na berbu vrednosti šumskih proizvoda sa sadržajem koji ima potencijal da upotpuni različite potrebe domaćinstava na Kosovu. Da bi se složilo sa ovim stavovima, politika vlade osloniće se na: (i) podršku ravoja konkurentne drvne industrije, sposobne da dobije od osnovne prerade (testere) i proizvodnje energije, (ii) da doprinese stvaranje jednog stabilnog tržišta drva i (iii) zalaganje za stvaranje finansijskih olakšanja za one osobe, organizacije itd. koji imaju kapacitet za investiciju u drvnoj industriji sa srednjim i malim kapacitetima.

Strategije

- U skladu stabilnog iskorišćavanja drvne zapremine, sadržajem i njegovom lokacijom, Vlada će podržati investitore iz privatnog sektora, koji su spremni da investiraju u konkurentnoj drvnoj industriji i koji su sposobni da stvore dobit od osnovne prerade i proizvodnje energije. Prioritet će imati industrije sa malim i srednjim kapacitetom, koja će u velikoj meri moći da koristi sirovinu iz lokalnih zona gde deluje;
- Sa objektivom ponude upustava i saveta, Vladine Autoriteti za Šumarstvo obezbedi će podatke, po zahtevima, u vezi šumskih resursa za investitore u drvnoj industriji;
- Uglavnom u ruralnim područjima, drvo ostaje važan izvor energije za ogrev. Iz tog razloga strategija Vlade je da pruža podršku sistemima i metodama koji predvide poboljšanje proizvodnje i iskorišćavanja optimalnih šumskih resursa za proizvodnju energije;
- Vlada će podržati stvaranje olakšica koja će se ponuditi udruženjima privatnih vlasnika šuma, prduzetnika i osoba koji su zainteresovani za investicije u razvoju šumske industrije sa malim i srednjim kapacitetima;
- Posle mnogo godina uništavanja ekonomije, ljudskog kapaciteta i mehanizacije, potrebe za investiciju u modernoj tehnologiji su prilične. Iz ovog razloga, Vlada će razmotriti mogućnost podizanja novčanih kredita, sa malom kamatom od onih komercijanih i sa jednim produžnim periodom vraćanja. Takve finansijske olakšice biće pristupačne za privatne investitore i sa objektivom stimulisanja rehabilitacije koji na jedan način uperen prema drvnoj industriji.

3.7 Razvoj privatnog sektora

Politike

Privatni sektor obuhvata ona lica koji poseduju šume (oko 40% svih šumskih zemljišta je pod privatnim vlasništvom), preduzeća i poslovnike koji su obuhvaćeni u šumskim operacijama i/ili preradu drveta u malom stepenu. Prosek površina šumskog vlasništva je u liniji sa 1.5ha, i ta površina je podeljena na 2.4 parcela. Smatrajući ovu fragmentiranu strukturu vlasništva, mogućnost za gazdovanje ovim zemljištem je ozbiljno ograničena. Kako god bilo, ova situacija privatnog vlasništva šuma nije posebna samo na Kosovu, slično stanje je i u drugim zemljama u centralnoj Evropi. Sektor za preradu drveta je takođe fragmentiran i deluje sa ostarelom opremom. Uzimajući u obzir ovu situaciju, Vladine politike su: (i) da podrži stvaranje različitih udruženja koja predstavljaju interese različitih strana, (ii) da stvori jednu idealnu poslovnu sredinu; (iii) stvori mogućnosti da privatni sektor oduzme gazdovanje javnog šumskog zemljišta i (iv) inicira proces konsolidacije zemljišta. Strategije za sprovođenje ovih politika su predstavljene kao sledeće.

Strategije

- Vlada će ubrzati stvaranje udruženja koja sprovodu interese različitih grupa interesa, kao što su: vlasnici privatnih šuma, preduzetnici i kompanije, koja su obuhvaćeni u šumskim operacijama i preradi drveta;
- Tokom budućeg razvoja šumarstva i sektora šumske industrije, zajednica privatnog poslovanja igraće glavnu ulogu. Iz ovog razloga, i radi osiguravanja sprovođenja razvojnih strategija, zajednica privatnog poslovanja uvek će se pozivati da učestvuje u razvoju politika i u sastavljanju legislacije;
- Vlada će podržati stvaranje jedne pogodne poslovne sredine. Ovo će obuhvatiti, ali neće biti ograničeno na, sprovođenje fiskalne politike za podršku poželjnom razvoju i aktivnu podršku za stvorenje finansijskih olakšica za ponudu kapitalnih investicija sa malom kamatom i odgovarajućem grejs periodu;
- Vlada će podržati sistem zajedničkog rukovodjenja, u kojem lokalne zajednice, udruženje vlasnika šuma i preduzetnici sa opravdanim kapacitetima preuzimaju odgovornost za menadžiranje šuma, u određenim zonama. Prioritet će imati zone sa niskim šumama gde većinski deo sadrži drva za sagorevanje i one šume gde postoje novi planovi menadžiranja;
- Privatizacija i likvidacija bivših Društvenih Preduzeća treba da se upotpuni preko provodjenim aplikativnim politikama i strategijama;

- Sa ciljem obezbeđivanja jednog efikasnog menadžiranja privatnog šumskog zemljišta, Vlada će inicirati proces konsolidacije zemljišta. Ovaj proces može obuhvatiti i prodaju javnog šumskog zemljišta, gde prema svojoj mogućnosti imaće jednu veću vrednost ako je pod privatnom vlasništvom.

3.8 Nedrvni šumski proizvodi

Politike

Šumski nedrvni proizvodi (šumski plodovi, pečurke, aromatično i lekovito bilje, ekoturizam) mogu biti sa jednim priličnom ekonomskom važnošću za ruralnu stanovništvo. Na Kosovu, iskorišćavanje ovih proizvoda i usluga nije dobro organizovano. Glavni razlog za ovo stanje je nedostatak legislacije za podržavanje ovog polja.

Sa posebnom važnošću je sastavljanje jednog zakona koji bi uredio sakupljanje lekovitog i aromatičnog bilja, po međunarodnim standardima (ISSC-MAP). Sprovedenje jednog takvog zakona stvorit će bazu za korišćenje, prikupljanje, preradu i trgovinu sa lekovitim i aromatičnim biljem. Poštujući tokove trajnog iskorišćavanja i zaštite raznovrsnosti, stvorile bi se mogućnosti porasta prinosa za seosko stanovništvo, i sa tim osiguraće se konsistencija za Milijenumskim Razvojnim Ciljevima (UN 2005).

Zbog ovih razloga, politike su da se ohrabruje iskorišćavanje nedrvenih šumskih proizvoda preko jednog integralnog menadžiranja šumskog zemljišta i preko trajnog korišćenja svih vrsta šumskih proizvoda, obuhvatajući i tokove sprečavanja, izjednačenje generacija, konzervaciju biološke raznovrsnosti i trajan ekološki razvoj.

U šumskim zemljištima za vadenje kamenja, šljunka i peska, deluje će se u potpunom skladu sa potrebama ograničenja negativnih uticaja na sredinu. Po završetku pomenutih operacija, ta mesta trebaju se rehabilitovati od strane izvođača bez ikakve kompenzacije vlasniku zemljišta. U toku operacija, izvođač radova treba održavati bliske kontakte sa odgovornim vladinim institucijama koja administriraju sa javnim šumskim zemljištem.

Menadžiranje sa divljim životinja, uređeno je po Zakonu za Lov, biće koordiniran sa šumskim aktivnostima pod administracijom Kosovske Agencije za Šumarstvo i Departamentom za Šumarstvo.

Strategije

- Nacrt jedne draft-legislacije što će urediti skupljanje lekovitog i aromatičnog bilja bazirajući se na međunarodne standarde;

- Inventaricacija i kartografska analiza potencijala za proizvodnju lekovitog i aromatičnog bilja;
- Certifikacija i licenciranje preduzeća koja su obuhvaćena u prikupljanje i preradu lekovitog i aromatičnog bilja;
- Ohrabrenje metoda i praksi za prijateljsko iskorišćavanje sredine, i šumskih nedrvnih proizvoda, sve u skladu sa trajnim korišćavanjem;
- Podrška malih i srednjih preduzeća za aktivnosti što su vezane za šumske nedrvne proizvode sa objektivama porasta zapošljenja i mogućnostima stvaranje dodatnih dohodaka;
- Sa objektivom porasta dobiti od ekoturizma, strategija cilja da se podrži saradnja između aktera koji mogu ponuditi dodatne vrednosti.

4. OKVIR ZA IMPLEMENTACIJU STRATEGIJE

4.1 Principi koji treba da se apliciraju

Šumarski sektor Kosovu može doprineti na društvenu stabilnost i poboljšanje sigurnosti. Sredstva koja se ovde mogu koristiti stoje u prednostima šumskih kapaciteta da bi razdelile važne proizvode u cilju smanjenja siromaštva i sa tim razvoj društveno-ekonomskog stanja. Šumske aktivnosti mogu ponuditi zapošljavanje i porast mogućnosti za privatni sektor u nuđenju usluga. Udruženje vlasnika šuma, podrška NVO-a, porast svesnosti, ojačanje etničke koegzistencije, itd. su nekoliko aktivnosti što će ojačati civilno društvo i koja će doprineti demokratskim procesima. Sprovedjenje projekata i ostalih razvojnih poslova izgraditi će se na ove fundamente.

Prezentirane strategije ciljaju da vladaju razvojem šumarstva u toku deset narednih godina, one se osnivaju na dosadašnje analize, koje su sakupljene u tabeli 2 (deo 4.5). U toku razvoja procesa, identifikovan je jedan broj praznina. Takođe je jasno da nekoliko polja, nezavisno od predhodne podrške i dalje su slabe i da imaju potrebu za raznu podršku da bi postigli svoj puni potencijal. Osim toga, veoma je jasno da uspešno sprovedjenje svih elemenata ovih strategija zahteva jednu pažljivu koordinaciju i zalaganu podršku od svih odgovornih u Kosovskim Institucijama.

Okvir za sprovedjenje ovih strategija osnuje se na tri stuba:

- (i) razni projekti koji će podići znanje u nerazvijenim poljima,
- (ii) podrška za podizanje performance raznih šumskih operacija i delovanja, i
- (iii) podrška za Vladine institucije koja imaju punu odgovornost za sprovedjenje ove strategije.

Naredni delovi predstavljaju glavne projekte, aktivnosti itd. koji su obuhvaćeni u ova tri stuba, i koja su opširnije razvijena u jednom posebnom dokumentu nazvan "Akcioni Plan za Implementaciju Startegije za Šumarstvo", koji će biti vodeći instrument u procesu sprovođenja strategije.

4.2 Traženi projekti za porast saznanja u nerazvijenim poljima (Stub I)

Četiri glavna projekta traže se da bi se podigla kompetencije u nerazvijenim poljima šumarskog sektora. Predvidja se da će sprovedjenje ovih projekata imati potrebu za međunarodnu asistenciju i finansijsku podršku od strane donorskih organizacija.

Porast produktiviteta iz šuma i šumskog zemljišta

Jedan detaljniji program za menađiranje šuma i silvikulturu sa opštim objektivom za podršku i promovisanju poboljšanih praksi menađiranja, dovešće do porasta produktiviteta šuma i šumskog zemljišta u obe perspektive, srednjoročne i dugoročne, dok preko ovog poboljšanja biće porast

doprinosa šumskog sektora u nacionalnoj ekonomiji i stvaranju mogućnosti zapošljenja (vidi tabelu 2, Polje A);

Izgradnja kapaciteta

Ovde postoji hitna potreba za neprekidno obrazovanje i obučavanje oko većine grana šumarstva. U sklopu ovoga predlaže se; (i) da se organizuje preduniverzitetsko stručno obrazovanje za profil šumarstva; (ii) da se razvije jedan stabilan sistem obučavanja za šumarske aktivnosti, (iii) da se stvore mogućnosti za razvoj visokog obrazovanja za šumarstvo ili njegovog pohađanja van zemlje, (iv) medjusektorijalna mobilizacija za uticaj na porasta svesnosti u vezi značaja šuma, i (v) procena potreba za stvaranje preduslova za naučna istraživanja (vidi tabelu 2, polje D).

Zaštita šumske sredine i razvoj nedravnih vrednosti

Objektiv ovog projekta je da se osigura uloga šuma kao doprinosioca u biodiverzitetu i proizvođaću nedravnih vrednosti, smanjenje štetnih gasova i rizika od prirodnih katastrofa. Ovde važni elementi su, stvaranje resursa za razvoj istraživanja, stvaranje legislacije, nacrt plana za delovanja i identifikaciju zaštićenih zona (vidi tabelu 2, polje E i G).

Razvoj privatnog sektora

Podrška za privatni sektor (šumarstvo i šumska industrija), obuhvata menadžiranje šuma, udruženje vlasnika šuma, procese konsolidacije zemljišta, promovisanje zajeničkog menadžiranja, razvoj industrije malog kapaciteta za preradu drveta, koja će operirati u ruralnim sredinama, gde su izvori sirovine, i imaju lokalno tržište, stvaranje finansijskih olakšica itd. (vidi tabelu 2, polje F).

4.3 Podrška za poboljšanje i promenu delovanja (Stub II)

Ovaj stub predstavlja dve glavne oblasti, koja nezavisno od prethodne podrške su i dalje u slabom stanju i kao takve imaju potrebu za dalju podršku u različitoj formi da bi postigle njihov potpun potencijal. Obe ove oblasti su veoma vezani sa vitalnim delom sektora šumarstva, tako da poboljšanje delovanja ima će veliki uticaj u čitavom sektoru, obuhvatajući i doprinos u opštoj nacionalnoj ekonomiji.

Kosovske Institucije trebaju preuzeti punu odgovornost za sprovođenje delatnosti koja su vezane sa oblastima koja su predstavljene u ovom stubu. Računajući na podršku s proteklih godina, misli se da povezane institucije imaju kapacitete, da sa svojim sredstvima ili sa ograničenim tehničkim pomoći od strane donatora, mogu da sprovedu tražene različite delatnosti.

Šumsko planiranje (vidi tabelu 2, Polje B)

Medjunarodna podrška za šumsko planiranje (vidi tabelu 2, Polje B) započela je još od 2002 godine, i sa nekoliko prekida, nastavljena je još do danas. U toku početne faze, tehnička podrška bila je orientisana prema inventarizaciju šuma, dok podrška u zadnjih četiri godina je pokrenuta na planiranje menadžiranja šuma. Nezavisno od potrebe za malu tehničku podršku, može se zaključiti da Institucije Kosovske Vlade (KAŠ) postigle su potrebne tehničke kompetencije za nastavni razvoj (sa svojim resursima) planiranih operacija.

Planiranje operacija se nije se odvijalo onako kako treba. Ovo se pokazalo sa nestabilnom praksom iskorišćavanja, rezultirajući sa gubitkom vrednosti i ataka od insekata i drugih stetočina. Da bi se stanje popravilo, potrebno je da se stavovi promene i da se omogući neprekidno obučavanje.

Poboljšanje operacije korišćenja i transportiranja (vidi tabelu 2 polje C)

Standardi operacija za korišćenje i transport (vidi tabelu 2 polje C) veoma su povezane sa sadržajem planiranja operacija. Ovde su tri glavne delatnosti za sprovođenje, sva tri su povezana sa smanjenjem nezakonske prakse i sa poboljšanjem šumskih operacija.

- Ukoliko se sprovode pravilno, postavljeni legalni instrumenti su dovoljno jaki da zaustave sve ilegalne aktivitete. U relativnom aspektu legalna struktura je postavljena. Tu je Zakon za Šume i ostali drugi zakoni sa orijentacijom na širi aspekt prema šumama. Takođe postoji i jedan broj administrativnih direkcija;
- Iskustva u svim drugim regionima pokazuju da sistem zaštite, koristeći sprovođenje zakona kao jedino sredstvo za smanjenje nezakonskih aktiviteta, ne može biti efikasan koliko je to potrebno. Iz ovog razloga preporučuje se da se sprovedi sistem zajednickog menadžiranja šuma i podizanje svesnosti kod ljudi oko značaja šuma;
- Potrebno je da se promoviše nova tehnologija i oprema, koja je dizajnirana za one vrste šuma i terenske uslove koja u buducnosti biće glavni cilj za intervencije.

4.4 Mehanizmi za podršku sprovođenja strategije (Stub III)

Uspešno sprovođenje strategije zahteva jednu pažljivu koordinaciju projekata i drugih razvojnih radova. Šumarstvo je smešteno u MPŠRR i ova institucija se predlaže da bude glavni sprovodjač strategije. Ali, uzimajući u obzir prirodu aktivnosti, poređenih od čistih tehničkih aspekata, kako upravljati sa šumskim zemljištem, obrazovanjem, društveno-ekonomskom sredinom, industrijom itd. traži se da i jedan veliki broj drugih ministarstava i interesnih strana obuhvate u sprovođenje ovog plana. Ova kompleksna situacija, kao i trajanje aktivnosti daje do znanja da MPŠRR treba imati kapacitete da bi organizovalo, koordiniralo i nadgledalo sveukupne radove. Da bi se pružila podrška

MPŠRR u ovom planu, čvrsto se predlaže formiranje jednog upravnog odbora koji će snositi opštu odgovornost za realizaciju svih aktivnosti koji izlaze iz sprovođenja strategije. Mandat i organizaciona struktura ovog odbora treba se precizirati preko jednog sporazuma između povezanih ministarstava.

Jedan bitan zadatak upravnog odbora biće neprekidna analiza rezultata razvojnog rada i bazirajući se na te zaključke, sastavljanje detaljnog plana delovanja. Objektivna ovog zadatka biće harmonizacija različitih razvojnih pokušaja isto kao i da se izbegne duplikacija aktiviteta.

Kao dopuna aktivnosti i podrške, koja su istaknuta u strategiji, računato je da se može zahtevati još jedna podrška, koja može se ponuditi preko kontinuiranih aktivnosti, povremenih i u različitim formama (institucionalnim i tehničkim). Primeri potrebe za takvu podršku mogu biti u stvaranje mreža i međunarodnih kontakata, valorizacija i finansijska pitanja, sastavljanje predloga, itd. Organizacija, opis zadataka, lokacija itd. trebaju biti subjekat složnosti i formisanja Upravnog Odbora.

4.5 Sažetak aktivnosti za sprovođenje strategije

Glavni razvojni radovi koji su potrebni za sprovođenje strategije su sažeti u tabeli 2. Za svako posredovno polje prezentirane su glave aktivnosti, očekujući rezultati, povezanost između posredovnih polja i aktivnosti implementacije kao i odgovorne institucije za njihovo sprovođenje.

Tabela 2 Sprovođenje Strategija

Interventna polja	Aktivnosti	Rezultati koji se očekuju	Povezanost posrednih polja	Odgovorne institucije
A.Mendiranje šumama, Silvikultura (Stub I)	A.1 Razvoj kapaciteta	Podizanje kapaciteta u upravljanju šumama stvorilo bi šume sa još vrednijom produktivnošću	D.3	ISI
	A.2 Upravljanje novim šumskim skupovima	Porast proizvodnje drva preko pošumljavanja golih zemljišta ili šumskog neiskorišćenog zemljišta	B.2	ISI, KAŠ
	A.3 Nadgledanje zdravstvenog stanja šuma	Smanjenje rizika od štetočina i bolesti	B.1, B.2	
	A.4 Odgoj novih šuma	Porast proizvodnje od šuma sa velikim šumskim vrednostima	B.2, F.4, B.1	
B.Šumsko planiranje (Stub II)	B.1 Inventarizacija šuma	Strateške/političke odluke su bazirane na tačnim informacijama	E.2, E.3	KAŠ
	B.2 Planiranje upravljanja šumama	Selektiranje i tretiranje šuma se bazira na relevantnim informacijama	E.2, E.3	
	B.3 Planiranje operacija	Poboljšano planiranje smanjilo je štetu u šumama i doprinelo je na jedno stabilno i transparentno drveno tržište	D.1, D.2	
C.Iskorišćavanje & transport (Stub II)	C.1 Nezakonito iskorišćavanje	Stepen ilegalnog iskorišćavanja je smanjen, dok su prihodi u fiskalnom budetu povećani	B.3, F.1, H.1	MPŠRR, KAŠ, DŠ
	C.2 Provera potreba za kontrolu	Sporazumi sa Udruženjima vlasnika šuma rezultiraju smanjenjem nadglednih radova za iskorišćavanje i transport	F.2	
	C.3 Prakse iskorišćavanja	Poboljšane metode kombinovane sa dobrim planiranjem rezultiraju sa smanjenjem oštećenja šuma i šumskog zemljišta	B.3	
D.Izgradnja kapaciteta (Stub I)	D.1. Stručno obrazovanje za šumarstvo	Jedna srednja stručna škola za šumarstvo ima veliku funkciju	F.2, F.3, F.4	MONT, MPŠRR, MRSZ
	D.2 Stručno obučavanje za šumarstvo	Centar za obučavanje, sa delovanjem na na čitavom Kosovu, povećava vrednosti radnika šumarstva	F.2, F.3, F.4	
	D.3 Visoko obrazovanje za šumarstvo	Organizacija visokog obrazovanja za studente na Kosovu, ili na fakultetima van Kosova	A.1, E.1	
	D.4 Porast svesnosti	Javnost je svesna za značaj šuma kao jedan važan element društva i kao nudioc raznovrsne dobiti	E.1	
E. Zastita šumske sredine (Stub I)	E.1 Razvoj kapaciteta	Poboljšani kapaciteti za bavljenje pitanja sredine vezana za šumarstvo, konsensus povezan sa potrebama za zaštitu/iskorišćavanje zemljišta	A.1, G.1	MSPP, MPŠRR
	E.2 Plan delovanja za biodiverzitet	Kosovske institucije imaju kapacitete da sprovedu i nadgledaju plan delovanja za biodiverzitet	B.1, B.2	
	E.3 Proglašenje zaštićenih zona	Zaštićene zone su proglašene u skladu sa nacionalnim ciljevima i međunarodnih sporazuma	B.1, B.2	
F.Razvoj privatnog sektora, iskorišćavanje drva (Stub I)	F.1 Privatizacija DP	Stare strukture DP su zamenjene sa novim, koji imaju kapacitete za prilagodjavanje uslovima otvorenog tržišta		MPŠRR, KAP
	F.2 Podrška za Udruženja vlasnika šuma	Privatni vlasnici šuma su predstavljeni u stvaranju politika, proizvodnja i prihodi su poboljšani	D.1, D.2	MPŠRR, MONT
	F.3 Obučavanje za preduzetnike	Preduzetnici su u stanju da razvijaju efikasne operacije i u skladu sa okolinom	D.1, D.2	
	F.4 Prerada drveta	Stvorene su industrije za preradu malih stabala i ponude mogućnosti zapošljenje u ruralnim zonama	F.2	MTI, MPF
	F.5 Proizvodnja bioenergije	Biomasa drva za ogrev je proizvedena i iskorišćena na efikasniji način	F.4	
	F.6 Konsolidacija zemljišta	Veća privatna svojina i jedna konfiguracija koja podiže vrednosti olakšava upravljanje	H.1, H.2	MPŠRR, KA.
G.Nedrvni proizvodi (Stub I)	G.1 Sastavljanje legislacije	Jedan zakon koji uređuje sakupljanje i preradu lekovitog i aromatičnog bilja je uradjen	A.1	Jedinica za sastavljanje zakona
	G.2 Nedrvni šumski proizvodi	Potencijali za nedrvne šumske proizvode, obahvatajući turizam, su analizirani i nude bazu za dalji razvoj	B.1	MSPP, MTI, MPŠRR
H.Podrška za institucije i organizacije (Stub III)	H.1 Programi razvoja	Kapaciteti Vlade za sprovođenje i nadgledanje politike i strategije su poboljšani	Po potrebi	MPŠRR, MFP
	H.2 Institucionalna i tehnička podrška	Kapaciteti institucija i organizacija za rešavanje i razmatranje institucionalnih praznina su poboljšani		

MPŠRR: Ministarstvo Poljoprivrede, Šumarstva i Ruralnog Razvoja
 MONT: Ministarstvo Obrazovanja Nauke i Tehnologije
 MSPP: Ministarstvo Sredine i Prostornog Planiranja
 MRSZ: Ministarstvo Rada i Socijalne Zaštite
 KA: Katstarska Agencija
 MPF: Ministarstvo Privrede i Finansija

MTI: Ministarstvo za Trogovinu i Industriju
 KAP: Kosovska Agencija za Privatizaciju
 ISI: Institut za Šumsko Istrazivanje
 KAŠ: Kosovska Agencija za Šumarstvo
 DŠ: Departament za Šumarstvo

4.6 Obuhvaćeni rizici, delovanja koja mogu smanjiti efekat strategije

Glavni rizici koji mogu ometati ili onemogućiti uspešno sprovođenje strategije su povezani sa ovim faktorima: (i) nedostatak pune podrške od strane odlučujućih autoriteta, promena vladinih prioriteta, (ii) slaba koordinacija u toku sprovođenja projekata, (iii) nedovoljni kapaciteti za absorbiranje, (iv) smanjen interes donatora, (v) nedostatak linije kreditiranja za podržavanje investicija. Svi ovi faktori su u velikoj meri međusobno povezani.

Prioriteti Vlade i podrška

Prema šumarskim ekspertima, ceokupni sektor i njegova pitanja trebaju biti mnogo više prisutni u radnom rasporedu vlade, i da šumarstvo bude jedan prioritetni sektor. Značaj zdravih šuma i sektora šumske industrije mogu se lako opravdati sa činjenicom da je šumski sektor jedan važan nudi-lac mogućnosti zapošljenja i da može na jedan način doprineti za stabilnost i poboljšanje sigurnosti. Na ovaj način, i da bi se ostvario što bolji efekat od aktivnosti i projekata i da se smanji rizik od nesporazuma, od važnog je značaja da se od političkog liderstva poznaje značaj sektora, tako da se može posle ponuditi moć direktne ili indirektno odlučnosti.

Slaba koordinacija u sprovođenju projekata

Potreba za jednu moćnu koordinaciju razvojnih zalaganja je istaknuta i ranije. Do sada razvoj šumarstva na Kosovu bio je koordiniran prilično dobro, počevši od stvaranja institucija, legislacije, procene šumskog resursa, izgradnju kapaciteta, kontinuirane podrške za institucije itd. Sprovođenje programa, projekata itd., biće početak jednog novog razvoja, koji je sukcesivan i biće u skladu sa usvojenim politikama i strategijama, ali u sklopu sa predhodnim dostignućima i stečenog iskustva.

Faktori rizika se prostiru i na kapacitete da se preuzme jedan toliko kompleksan razvojni paket, i koji će se sprovesti za jedan kratak vremenski period. Da bi se smanjio rizik nepotpunog postignuća zbog raznih faktora, kao i dopuna za održavanje Upravnog Odbora, staf ministarstva u važnim mestima treba da imaju stavove, tehničke kompetencije kao i stil rada kojem je prioritet povoljan razvoj šumarstva. Eksperti treba da budu na raspolaganju i da usko saradjuju sa tehničkim savetnicima, ovde treba postojati i volja za diskusiju i testiranje novih koncepta koji su vezani za vlasništvo, upravljanje, raspolaganje sa informacijama, itd..

Kapaciteti za absorbiranje

Broj lokalnih eksperata, koji su dobro obrazovani i motivisani za angažovanje u razvoju, i dalje je ograničen. Osim toga, eksperti su obavezni da prvo obavljaju zadatke koji su traženi od čelnika ministarstva (logična stvar). Ali to daje do znanja da je nedostavljanje na vreme inputa za projekte, je prepreka koja rezultira na izgradnju kapacitete i neoptimalno vlasništvo. Do sada, jedna relativno

visoka rotacija eksperata je viđena, stvar koja je dovela do gubitka vremena i momenta. Osim toga ima primera gde su iskusni eksperti promenili pozicije i da to je uticalo na rad projekta (ali naravno pojačalo je ostale delove sektora).

Ne postoji lako rešenje za ove probleme, postoje i povezani rizici. Mogućnosti za finansijsku podršku uvaženih eksperata su ograničene. Najbolje rešenje je da se uvek identifikuju oni ljudi koji se jako zalažu za obavljanje zadataka i imaju jaku volju da učestvuju u procesima promena, kao i da se održava jedna stimulatívna sredina rada.

Zalaganje od strane donatora

Faktori kao politički stabilitet, razvojni, koordinirani i konsistentni planovi, zalaganje interesnih strana, niska rotacija stafa, volja za omogućavanje usluga i podrške uvaženih eksperata, efikasno i brzo obavljanje administrativnih radova, itd., veoma su važni. Ukoliko se dobro održava ova vrsta faktora, proces odluke od strane donatora biće olakšavajući i mnogo kraći, što će rezultovati brzim sprovođenjem projekata. Dobra saradnja između donatora i primaoca takodje smanji će rizike za prekid ili odlaganje radova, što mnogo često dovodi do gubitka koraka za razvojne procese.

Nedostatak linije kreditiranja za podržavanje investicija

Jedna ambicija je da se identifikuju mogućnosti sprovodnih investicija (posredno polje F), koja će se ponuditi privatnim investitorima. Realizacija investicija, u većini slučaja, zahtevaće podršku od spoljnih finansijskih izvora. Zbog ovog razloga i da bi se smanjio rizik od gubitka mogućnosti investicija, jedna komponenta koja će se baviti pitanjem finansija treba da bude integralni deo razvoja privatnog sektora.